

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до проведення практичних занять
та організації самостійної роботи
з навчальної дисципліни

«ЛІДЕРСТВО В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ»

(для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти всіх форм навчання зі спеціальності 281 – Публічне управління та адміністрування)

Харків
ХНУМГ ім. О. М. Бекетова
2022

Методичні рекомендації до проведення практичних занять та організації самостійної роботи з навчальної дисципліни «Лідерство в публічному управлінні» (для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти усіх форм навчання зі спеціальності 281 – Публічне управління та адміністрування) / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; уклад. Ю. І. Лях. – Харків : ХНУМГ ім. Бекетова, 2022. – 25 с.

Укладач д-р філос., ст. викл. Ю. І. Лях

Рецензент

Н. О. Кондратенко, доктор економічних наук, професор, професор кафедри менеджменту і публічного адміністрування Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

Рекомендовано кафедрою менеджменту і публічного адміністрування, протокол № 1 від 1 вересня 2022 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 ЛІДЕРСТВО В СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКОМУ КОНТЕКСТІ.....	5
Тема 1 Суть та поняття лідерства.....	5
Тема 2 Особистісні аспекти лідерства	7
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2 ЛІДЕРСТВО В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ	10
Тема 3 Лідерство, поведінка і послідовники.....	10
Тема 4 Лідерство в публічному управлінні у ХХІ столітті	13
Тема 5 Лідерство і команда в публічній сфері.....	15
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3 ІМІДЖ ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРА І ЙОГО СПРИЙНЯТТЯ	17
Тема 6 Імідж політичного лідера.....	17
Тема 7 Лідерство та комунікації у сфері публічного управління	19
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ	22

ВСТУП

Процеси, які відбуваються зараз в українському суспільстві, характеризуються зміною моделей розвитку публічного управління, що мають сприяти гармонізації інтересів та взаємовідносин людини, суспільства та держави. Ці процеси є дуже складними та суперечливими. Вирішальна роль у цих змінах належить управлінцям нової генерації: лідерам у системі публічного управління, яскравим особистостям, керівникам, що володіють інноваційними управлінськими технологіями, вміють вирішувати соціальні та управлінські протиріччя та конфлікти.

Сучасний період в історії України все більш переконує в тому, що керівнику у сфері публічного управління недостатньо бути просто професіоналом. Він зобов'язаний не лише бути талановитим керівником, а ще й лідером, який майстерно володіє вмінням вирощувати талановитих лідерів з числа його підлеглих та мати у своєму розпорядженні арсенал новітніх дієвих управлінських технологій.

Метою навчальної дисципліни «Лідерство в публічному управлінні» є оволодіння комплексом знань, вмінь і навичок щодо досконалої організації праці керівників будь-якого рангу, які обіймають і лінійні, і функціональні посади. Комплексне вивчення різних аспектів керівництва забезпечується за допомогою вивчення в межах курсу основних елементів теорії та практики. В результаті здобувачі повинні володіти навичками використання основних теорій мотивації, лідерства та влади для вирішення стратегічних та оперативних управлінських завдань, а також для організації публічної діяльності на підставі знання принципів формування команди, вміння проводити аудит людських ресурсів та здійснювати діагностику організаційної культури.

Лідерство в публічному управлінні набуває вагомості та значимості. У зв'язку з цим актуальним та важливим завданням публічного управління постає наповнення лідерства новим змістом сутнісних характеристик.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

ЛІДЕРСТВО В СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКОМУ КОНТЕКСТІ

Тема 1 Суть та поняття лідерства

Мета заняття: отримати знання щодо теоретичних засад лідерства в публічному управлінні.

Питання для самоконтролю

1. Лідерство та його класифікації.
2. Лідерство і менеджмент.
3. Функції лідерства.
4. Основні теорії лідерства.
5. Стили лідерства.
6. Характерні відмінності керівника і лідера.
7. Типові невдачі та помилки лідерів.

Завдання 1

Визначте, яке з тверджень є більш змістовною характеристикою лідера, а з яким із тверджень ви не згодні? Обґрунтуйте свою відповідь:

- 1.«Лідер – це призначений керівник групи, команди чи організації»
- 2.«Лідер – це особистість, яка завжди йде попереду».
- 3.«Лідер – це особистість, яка вміє приймати правильні рішення, проявляти наполегливість і здатна надихати інших».
- 4.«Лідер – це той, хто створює світ, а не той, хто реагує на нього». Дайте власне визначення характеристики лідера.

Завдання 2

На думку різних учених, сьогодні існує більше 350 визначень «Лідерства». Лідерство визначається на рівні особистості, групи, організації. Поясніть етимологію поняття «лідерство». Запишіть не менше шести дефініцій лідерства.

Спробуйте сформулювати власне визначення лідерства.

Завдання 3

Прочитайте визначення лідерства по Р. Ділтсу та напишіть, яке вам ближче. Запишіть мету свого лідерства, використовуючи 3 запропонованих формати лідерства.

Типи лідерства по Роберту Ділтсу:

Металідерство – це створення руху в широкому сенсі (наприклад, за громадянські права, свободу і т. д.). Воно з'єднує індивідів через **візію лідера** з оточенням. Роблячи це, воно вивільнює енергію та створює послідовників-ентузіастів.

Макролідерство. В ньому роль лідера полягає в створенні успішної організації, яке реалізується двома шляхами – знаходженням шляху та створенням культури. Знаходження шляху визначається знаходженням шляху до успішного майбутнього. Створення культури розглядається як об'єднання людей в організацію, яка має свою ціль, лідер при цьому впливає на людей і створює відданих членів організації.

Мікролідерство фокусується на визначення такого стилю лідерства, який дозволяє створити ефективну робочу атмосферу та розвинути у співробітників потяг до кооперації в процесі виконання роботи. Якщо стиль підібраний правильно, то люди виконують роботу із задоволенням і в діловій атмосфері.

Завдання 4

Розділіться на 3 групи, опишіть окремо в кожній групі значення лідерства – процес, стан, команда.

Завдання 5

Лідерами народжуються, чи стають? Що з цього приводу думали античні автори Платон та Аристотель? Яка думка вчених XX ст.?

Завдання 6

Із перелічених позицій визначте, які з них належать до старої, а які до

нової парадигми лідерства: «контроль», «егоцентризм», «делегування владних повноважень», «одноманітність», «різноманітність», «більш високі цілі», «зміни й кризовий менеджмент», «стабільність», «конкуренція», «скромність», «співробітництво», «героїзм»:

Стара парадигма лідерства	Нова парадигма лідерства

Завдання 7

У 1974 р. американський учений Ральф Стогділ описав класифікацію лідерства за ключовими ідеями. З того часу, ця класифікація набула широкого визнання і зайняла очільне місце у різних підручниках. Опишіть класифікацію лідерства за Р.Стогділом:

1. Лідерство як центр групових процесів.
2. Лідерство як вияв особистісних рис.
3. Лідерство як мистецтво досягнення згоди.
4. Лідерство як дія і поведінка.
5. Лідерство як інструмент досягнення мети чи результату.
6. Лідерство як взаємодія.
7. Лідерство як уміння переконувати.
8. Лідерство як здійснення впливу.
9. Лідерство як відносини влади.
10. Лідерство як диференціація ролей.
11. Лідерство як ініціація чи запровадження структури.

Тема 2 Особистісні аспекти лідерства

Мета заняття: отримати знання щодо основних аспектів лідерства в публічному управлінні, взаємозалежності стилю лідерства та успішності організації публічної сфери.

Питання для самоконтролю

1. Особистість і стиль лідерства.
2. Стилі лідерства: авторитарний, демократичний, ліберальний .
3. Стан розробки та дослідження стилів лідерства у науковій літературі.
4. Взаємозалежність стилю лідерства в організації та її успішності.
5. Поняття емоційного інтелекту.
6. Головні положення теорії емоційного лідерства.
7. Навички емоційного лідера.
8. Стилі емоційного лідерства.

Завдання 1

Шість стилів лідерства Гоулмана. Який зі стилів Ви вважаєте найбільш продуктивним? Поясніть свою точку зору.

Завдання 2

Подумайте, які емоції викликають у своїх послідовників лідери з різними стилями та заповніть таблицю:

Стиль лідерства	Емоції, що використовуються лідером
Ідеалістичний стиль	
Навчальний стиль	
Товариський стиль	
Демократичний стиль	
Амбітний стиль	
Авторитарний стиль	

Завдання 3

Є крилатий вислів: «IQ відкриває двері до лідерства, а EQ – ...».

Завершіть вислів або підберіть власний варіант завершення афоризму.

Завдання 4

Заповніть таблицю:

№ з/п	Параметри взаємодії керівників з підлеглими	Стилі керівництва		
		Авторитарний	Демократичний	Ліберальний
1	Прийоми ухвалення рішення			
2	Спосіб доведення рішення до виконавців			
3	Розподіл відповідальності			
4	Ставлення до ініціативи			
5	Ставлення до підбирання кадрів			
6	Ставлення до недосконалості власних знань			
7	Стиль спілкування			
8	Характер стосунків з підлеглими			
9	Ставлення до дисципліни			
10	Ставлення до морального впливу на підлеглих			

Завдання 5

1. Визначте що впливає на вибір особистістю стиля лідерства.
2. Розкрийте зміст поняття авторитарність.
3. Що таке стиль лідерства?
4. Від яких факторів залежить ефективність лідерського стилю?
5. Розглядаючи три стиля лідерства по Левіну, якому стилю ви б віддали перевагу? Який стиль ви вважаєте кращим і гіршим?
6. Ранжируйте стилі по їх ефективності. Наведіть свою аргументацію.

7. Коли авторитарний стиль прийнятний і ефективний?
8. Наведіть приклад. Коли стиль делегування прийнятний і ефективний?
9. Наведіть приклад. У чому сила і слабкість кожного стилю?
10. У вас гнучка поведінка? Чи можете ви використовувати різні стилі і пристосовувати їх до обставин?

Завдання 6

Логічно завершіть послідовний ряд дій.

Емоційний інтелект дає можливість лідеру:

- точно сприймати, оцінювати й виражати емоції;
- генерувати емоції, коли вони супроводжують процес мислення;
- розуміти емоції та застосовувати емоційні знання;

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2 ЛІДЕРСТВО В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Тема 3 Лідерство, поведінка і послідовники

Мета заняття: поглибити знання щодо лідерства, поведінки в залежності від ситуації у сфері публічного управління.

Питання для самоконтролю

1. Ситуаційний підхід до дослідження лідерства: теорія Ф. Фідлера.
2. Теорія ситуаційного лідерства (П. Херсі, К. Бланшар).
3. Теорія «шлях – мета» (Р. Хаус).
4. Нормативна модель прийняття рішень (В. Врум, П. Йеттон, А. Яго).
5. Поведінкові підходи до лідерства: модель континууму (Р. Танненбаум, В. Шмідт).
6. Двомірна модель участі підлеглих, управлінська решітка (Ф. Блейк, Дж. Моунтон).
7. Охарактеризуйте основні типи прийняття рішення в моделі континууму Р.Танненбаума і В.Шмідта.

8. Поясніть, які незалежні вимірювання виділяють в управлінській решітці Р.Блейка і Дж. Моутона.

9. Теорія харизматичного лідерства (Р. Хаус).

10. Теорія Я-концепції (Шамір).

11. Теорія атрибуції (Конгер і Канунгу).

Завдання 1

1. Якщо ви є або хочете стати лідером, якому стилю ви б віддали перевагу: орієнтованому на завдання або на відносини? Поясніть свої резони. Спробуйте проаналізувати сильні або слабкі сторони кожного стилю для себе.

2. Який стиль воліють начальники у вашому реальному житті? Яка орієнтація найефективніша у вашій організації?

3. Чи згодні ви з тим, що особистість лідера незмінна? Особистість вашого начальника незмінна? Чи прийнятний у вашій організації підбір лідера під ситуацію?

Завдання 2

Як відомо, лідери мотивують і надихають аудиторію, вкладаючи у свої слова відповідну силу й потрібне значення. Спробуйте перефразувати нижчезказані речення так, щоб ваші прихильники захотіли працювати ще краще:

Пропонований варіант	Ваш варіант
Я думаю, що скоро ми вирішимо проблему із продажами цих товарів	Наприклад: Я певен, що ми наблизились до того, щоб зробити прорив у підході до продажу цих товарів
Ви сьогодні добре виконали завдання	
У нас складні проблеми, але ми їх якимось здолаємо	
Вікторе, пора продукувати нові думки	
Наші конкуренти наздоганяють наші результати	
Вчора наша команда запропонувала гарну пропозицію для виходу із кризи	

Завдання 3

Чи вважаєте ви, що лідер повинен міняти свою поведінку залежно від типу послідовників? Чи повинен лідер адаптуватися у відповідь на розвиток послідовників? Досліджуйте свою групу на основі критеріїв, запропонованих Херсі і Бланшаром. Який стиль лідерства ви повинні вибрати відповідно до системи Херсі і Бланшара? Поясніть свою відповідь. Які сильні і слабкі сторони цього підходу?

Завдання 4

Чи вважаєте ви, що лідерська поведінка визначається ситуацією? Якщо ваша відповідь «так», які ситуаційні фактори впливають на лідерську поведінку? Наведіть приклад з вашого життєвого досвіду. Чи можуть методи лідера змінюватися відповідно до ситуації? Може ваша поведінка чи поведінка вашого начальника змінюватися в залежності від ситуації? Які випадки пов'язані з вашим власним досвідом? Ви згодні з тим, що лідер повинен бути гнучким і адаптуватися в процесі лідерства. Чи важливі гнучкість і адаптація для ефективності вашої організації?

Завдання 5

Модель Кузеса і Познера «П'ять практик лідерства». Вправа: Які підходи з моделі виклику лідерства використовуються у вашій організації? Виберіть з моделі Кузеса і Познера ті практики і ключову поведінку, які можуть бути корисні для вашої діяльності, як лідера.

Завдання 6

1. Визначте риси особистості в теорії харизматичного лідерства Р. Хауса.
2. Розкрийте зміст понять «особиста ідентифікація», «соціальна ідентифікація», «інтеріоризація», «самоефективність» в Я-концепції Шаміра.
3. Охарактеризуйте форми поведінки харизматичного лідера, які виділяють в теорії атрибуції Конгер і Канунгу.

4. Охарактеризуйте особливості поведінки в теорії харизматичного лідерства Р. Хауса.

5. Охарактеризуйте особливості поведінки в теорії харизматичного лідерства Р. Хауса.

5. Що таке харизма? Назвіть умови формування харизми. В чому може проявитися деструктивна сила харизми? Наведіть приклад.

6. Поясніть, як співвідносяться популярність і харизма? Чому люди готові жертвувати собою заради харизматичного лідера?

7. Чи має стиль лідера бути постійним і незмінним або ж він має бути гнучким і таким, що адаптується до ситуації? Чому?

10. Порівняйте ситуаційну модель Фідлера з теорією шляху-цілі. У чому спільність та відмінність? Який із двох концепцій ви віддаєте перевагу?

Завдання 7

1. Поясніть, від чого залежить успішність лідера в ситуаційній теорії П. Херсі і П. Бланшара.

2. Дайте характеристику потенційно можливим стратегіям прийняття управлінських рішень в нормативній моделі В. Врума, П. Йеттона і А. Яго.

3. Визначте фактори, якими обумовлено пояснення причин поганої роботи підлеглих у дослідженні Т. Мітчела.

4. Охарактеризуйте теорію найменш пріоритетного працівника Ф. Фідлера.

Тема 4 Лідерство в публічному управлінні в XXI столітті

Мета заняття: розглянути лідерство в публічному управлінні в XXI столітті, зокрема, персональне, трансформаційне, транзакційне, харизматичне лідерство.

Питання для самоконтролю

1. Завдання та цілі персонального лідерства.

2. Основні складові розвитку персонального лідерства.
3. Регулювання та інтеграція персонального лідерства.
4. Модель компетенцій лідерства.
5. Стратегічне лідерство в публічному управлінні.
6. Трансформаційне лідерство: відмінності трансформаційного і транзакційного лідерства.
7. Вимірювання лідерства в концепції Б. Басса.
8. Процес трансформаційного лідерства в дослідженнях Тічі і Деванна.
9. Основні стратегії ефективних лідерів (Бенніс, Нанус).
10. Бачення як необхідна умова лідерства у сфері публічного управління

Завдання 1

Ідентифікуйте ситуації, коли ви лідер і коли ви послідовник.

Завдання 2

Який підхід користується більшою популярністю: транзакційний або трансформаційний? Проаналізуйте стиль лідерства, який діє у рамках вашої організації. Який стиль більш кращий для успішного впровадження змін?

Завдання 3

Чому і як виникає лідерство? Обґрунтуйте свою точку зору.

Завдання 4

Сучасні дослідники проблем лідерства прийшли до висновку, що необхідною частиною лідерства, особливо в сучасному світі, є емпатія (співпереживання). Назвіть хоча б три аргументи необхідності цієї риси.

Завдання 5

Сучасна парадигма лідерства пов'язує ефективність лідерів з умінням делегувати владні повноваження. Подумайте й обґрунтуйте, чому сьогодні для ефективності лідера є важливим указане вміння? Наведіть приклад, коли вміння

делегувати повноваження піднімало людину, якій ці повноваження були делеговані, на вищий рівень.

Тема 5 Лідерство і команда в публічній сфері

Мета заняття: отримати знання щодо ролі команди в управлінській діяльності, командного лідерства.

Питання для самоконтролю

1. Команда. Роль лідера в команді.
2. Стадії розвитку, типи та характеристики команд.
3. Функціональні ролі в команді.
4. Командне лідерство в публічному управлінні: суть і принципи.
5. Роль команди в управлінській діяльності.
6. Характеристика ролей у команді.
7. Життєвий цикл команди та стратегії діяльності лідера на його стадіях.
8. Позитивні й негативні сторони формування індивідуального «образу команди».
9. Ефективна трансформація команди в організацію.

Завдання 1

Назвіть основні фактори командної єдності. Обґрунтуйте, запишіть.

Завдання 2

Команди проходять певні стадії розвитку і мають схильність змінюватися впродовж певного часу. Назвіть, які стадії, як правило, проходять команди:

1	
2	
3	
4	

Завдання 3

Ви керівник відділу виконавчого органу місцевого самоврядування.

Члени Вашої команди проявляють індивідуалізм і не надають один одному підтримки. Вони не схильні відповідати за тих колег, які відсутні, не діляться з командою своїми знаннями навіть тоді, коли знають, що це покращило б роботу всієї команди. Їм не подобається відвідувати збори, внаслідок чого вони не проявляють великого ентузіазму в роботі. Що Ви маєте робити і яким чином будете запроваджувати зміни?

Завдання 4

1. Визначте три переваги командної роботи в системі публічного управління. Обґрунтуйте свою позицію.

2. Визначте три недоліки командної роботи в системі публічного управління. Обґрунтуйте свою позицію.

3. Поділіться на дві команди: команда А – «Оптимісти» і команда Б – «Песимісти». Оберіть лідера кожної команди.

4. Лідер команди Б – «Оптимісти» записує на дошці список переваг командної роботи в системі публічного управління, продовжуючи вислів: «Працювати в команді в системі публічного управління позитивно, тому що...». Оцініть вплив кожного параметра за шкалою від «0» до «+5».

5. Лідер команди А – «Песимісти» записує на дошці список недоліків командної роботи в системі публічного управління, продовжуючи вислів: «Працювати в команді в системі публічного управління, тому що...». Оцініть вплив кожного параметра за шкалою від «0» до «-5».

6. Запропонуйте шляхи мінімізації недоліків і посилення переваг командної роботи в системі публічного управління:

Командна робота в системі публічного управління	
Переваги	Обґрунтування
Недоліки	Обґрунтування

Завдання 5

Функціональна модель лідерства Джона Адера. Які три потреби повинен задовольняти лідер? Ранжируйте потреби відповідно їхньої значущості. Чи задовольняються ці потреби у вашій організації? Проаналізуйте обов'язки лідера в контексті «завдання – команда – людина», відзначивши їхню значущість і наявність у вашій організації.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3 ІМІДЖ ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРА І ЙОГО СПРИЙНЯТТЯ

Тема 6 Імідж політичного лідера

Мета заняття: розглянути суть та основні концепції політичного лідерства.

Питання для самоконтролю

1. Що таке політичне лідерство?
2. Назвіть основні концепції політичного лідерства.
3. Типи політичного лідерства.
4. Що таке політична еліта?
5. Назвіть сучасні концепції еліт.
6. Назвіть основні типи еліт.
7. Які функції політичної еліти?
8. Лідерство, влада і вплив.
9. Природа влади.
10. Ключові форми влади. Взаємодія основних форм влади.
11. Вплив лідера через соціально-психологічні канали авторитету.
12. Створення іміджу політика як колективний процес.
13. Імідж політика в політичній свідомості мас та ході виборчої кампанії.
14. Формування лідерських компетенцій.
15. Розвиток лідерства в органах державної влади та органах місцевого самоврядування.

Завдання 1

Розділіться на 2 команди та подайте відповіді на такі запитання:

1. Які основні способи формування іміджу політичного лідера є, на Ваш погляд, конструктивним?
 2. Що таке функціональний імідж та його складові?
 3. З'ясуйте суть контекстного іміджу.
 4. Визначте основні риси порівняльного іміджу.
- Результати обговоріть.

Завдання 2

1. Порівняйте смислові акценти в таких назвах: «Лідерство як служіння», «Лідер-слуга» і «Слуга-лідер». Які слова були використані автором ідеї Р. Грінліфом в його есе, 1970 р. (знайти інформацію в Інтернеті)?

2. Початкове бажання служіння і турботи про інших дає більш потужну владу, ніж початкове бажання лідирувати, підноситися або панувати. Однак ця влада діє тільки в тому випадку, якщо служіння призводить до посилення, а не послаблення тих, кому служить лідер. Тобто, вони стають все більш мудрим, вільними, автономними і незалежними. А сам лідер-слуга є непомітним слугою. І це, дійсно, те, що його радує. Як ви розумієте ці слова?

3. Знайдіть в історії публічного управління подібні ідеї і подібних людей.

4. Подумайте, чого хоче і про що мріє слуга-лідер. Що може його радувати, а що засмучувати?

5. Як можна по-різному розуміти і здійснювати турботу?

6. Як лідерство-служіння пов'язано із завданням найманого управлінця в органах влади забезпечувати досягнення поставлених перед підрозділом і організацією цілей?

7. На який з відомих вам стилів лідерства найбільше схоже лідерство-служіння?

8. Як співвідноситься лідерство-служіння з принципом організаційної ієрархії?

Завдання 3

Поясніть значення команди для реалізації лідерства. На прикладі покажіть, що без команди лідерство неможливе.

Завдання 4

Сучасні дослідження проблем лідерства прийшли до висновку, що є 4 види іміджу лідера, а саме:

- імідж людини надійної, яка заслуговує на довіру;
- імідж людини, гідної в моральному сенсі;
- імідж людини, схильної до новаторства;
- імідж людини, наділеної виключними здібностями, надзвичайно обдарованої.

Вкажіть, які риси особистості характерні для кожного з цих видів іміджу

Завдання 5

Порівняйте вимоги, що висуваються до лідера в бізнес-організації та в публічному управлінні. Виділіть спільні та відмінні ознаки:

Спільні ознаки	Відмінні ознаки

Тема 7 Лідерство та комунікації у сфері публічного управління

Мета заняття: поглибити знання щодо налагодження комунікацій в системі публічного управління.

Питання для самоконтролю

1. Складові процесу успішної комунікації.
2. Вербальна та невербальна комунікація.
3. Лідер – майстер комунікацій.

4. Суть комунікації.
5. Види комунікацій у організації.
6. Специфіка процесу міжособистісної комунікації.
7. Види методів комунікацій.
8. Комунікативний потенціал особистості.
9. Складові комунікативного потенціалу керівника.
10. Основні етичні принципи спілкування.
11. Характеристика культури спілкування керівника.
12. Форми управлінського спілкування.
13. Чинники ефективності психологічного впливу керівника на підлеглих.

Завдання 1

Прочитайте відповідну літературу, подумайте й дайте відповідь на питання: Чому менеджерів сприймають як «інформаційні процесори», а лідерів, як правило, як «майстрів комунікації».

Завдання 2

Прочитайте кожен набір термінів і з'ясуйте, який є більш логічним і відповідає емоційному інтелекту:

Алгоритм «закипання» (А)	Алгоритм «закипання» (В)
гнів	роздратування
роздратування	надокучання
лють	розчарування
надокучання	засмучення
засмучення	злість
сказ	гнів
гнів	лють
розчарування	сказ

Завдання 3

Подумайте й запишіть, чому лідер має майстерно володіти вмінням слухати. У розділі «Комунікація» Р. Дафта «Уроки лідерства» [7] знайдіть 10 коротких порад, як навчитися слухати, запишіть їх.

Проаналізуйте свої якості: Ви «гарний слухач» чи «поганий слухач»? Що

Ви маєте зробити, щоб покращити своє вміння слухати та чути інших людей?

Завдання 4

Запишіть недоліки та переваги низькоємних і високоємних канонів комунікацій: меморандуму, телефонного звіту, формального звіту, бесіди тет-а-тет, електронної пошти, ІТ-системи, Інтернету тощо.

Завдання 5

Підготуйте коротку презентацію (на 5–7 хвилин) про ідею чи захоплення, якими б ви хотіли викликати в аудиторії позитивні емоції й бажання вас підтримати. Обдумайте й використайте всі можливі вербальні й невербальні методи комунікації.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баєва О. Біологічні основи влади й лідерства / О. Баєва // Персонал. – 2006. – № 11. – С. 52–56.
2. Відай А. Лідерство і мотивація / А. Відай // Персонал. – 2000. – № 3. – С. 81–85.
3. Гринчук Ю. С. Лідерство та командотворення. Методичні вказівки для підготовки та організації практичних занять та самостійної роботи студентів освітнього рівня (ОР) «Бакалавр» усіх форм навчання / Ю. С. Гринчук, Б. В. Хахула. – Біла Церква, 2018. – 65 с.
4. Гузар О. Комунікативне лідерство керівників освітніх закладів : навч. посіб. / О. Гузар. – Київ : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2016. – 40 с.
5. Гура Т. Психологія лідерства в бізнесі : навч. посіб. / Т. Гура, О. Романовський, А. Книш. – Харків : ТОВ «Друкарня Мадрид», 2017. – 100 с.
6. Дафт Р. Л. Уроки лідерства / Р. Л. Дафт ; при участі П. Лейн ; [пер. с англ. А. В. Козлова ; под ред. проф. И. В. Андреевой]. – М. : Эксмо, 2006. – 480 с.
7. Елітознавство : підручник / за заг. ред. В. А. Гошовської. – Київ : НАДУ, 2013. – 268 с.
8. Керівництво та лідерство на публічній службі : метод. реком. для підготовки фахівців за ступенем вищої освіти «магістр» за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» / уклад. : О. Я. Немирівська. – Київ : УкрСІЧ, 2019. – 25 с.
9. Лідерство в муніципальному управлінні : навчально- методичний посібник / ДП «Укртехінформ». – Київ, 2013. – 263 с.
10. Навчальний дистанційний курс «Лідерство (на парламентській службі)» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://eduhub.in.ua/files/160337488117144.pdf>, вільний (дата звернення : 10.12. 2022). – Назва з екрана.

11. Нестуля О. О. Основи лідерства : електронний посібник для самостійної роботи студентів / О. О. Нестуля, С. І. Нестуля, Н. В. Кононец. – Полтава : ПУЕТ, 2018. – 241 с.
12. Нестуля О. О. Основи лідерства : конспект лекцій / уклад. : О. О. Нестуля, С. І. Нестуля. – Полтава : Полтавський університет економіки і торгівлі, 2016. – 175 с.
13. Нестуля О. О. Основи лідерства. Наукові концепції (середина ХХ ст. – початок ХХІ ст.) : навч. посіб. / О. О. Нестуля, С. І. Нестуля. – Полтава : ПУЕТ, 2016. – 375 с.
14. Нестуля О. О. Основи лідерства. Тренінг лідерських якостей та практичних навичок менеджера : навч. посіб. / О. О. Нестуля, С. І. Нестуля, В. В. Карманенко. – Київ : Знання, 2013. – 287 с.
15. Нестуля О. О. Основи лідерства: електронний посібник для самостійної роботи магістрів освітньої програми «Педагогіка вищої школи» галузі знань 01 – освіта / педагогіка, спеціальності – 011 освітні, педагогічні науки / О. О. Нестуля, С. І. Нестуля, Н. В. Кононец. – Полтава : ПУЕТ, 2020. – 232 с.
16. Прохор І. Формування командного лідерства в університеті : навч. посіб. / І. Прохор. – Київ : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2016. – 40 с.
17. Самоменеджмент лідера місцевого самоврядування (дистанційний курс) : навч.-метод. матер. / за заг. ред. Л. А. Пашко. – Київ, 2017. – 154 с.
18. Сергєєва Л. М. Лідерство : навч. посіб. / Л. М. Сергєєва, В. П. Кондратьєва, М. Я. Хромей ; за наук. ред. Л. М. Сергєєвої. – Івано-Франківськ : Лілея НВ, 2015. – 296 с.
19. Сергєєва Т. В. Лідерство і командна робота: навч. посіб. / Т. В. Сергєєва, Дорін Фестеу, Гейл Роунтрі. – Харків : ХНУБА, 2014. – 124 с.
20. Таранюк К. В. Лідерство та команда в публічному управлінні : конспект лекцій / уклад. : К. В. Таранюк, Я. В. Кобушко. – Суми : Сумський державний університет, 2020. – 175 с.

21. Теорія і практика формування лідера : навч. посіб. / О. Г. Романовський, Т. В. Гура, А. Є. Книш, В. В. Бондаренко. – Харків, 2017. – 100 с.

Виробничо-практичне видання

Методичні рекомендації
до проведення практичних занять
та організації самостійної роботи
з навчальної дисципліни

«ЛІДЕРСТВО В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ»

(для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти всіх форм навчання зі спеціальності 281 – Публічне управління та адміністрування)

Укладач **ЛЯХ** Юлія Іванівна

Відповідальний за випуск *М. А. Браташ*
За авторською редакцією
Комп'ютерне верстання *Ю. І. Лях*

План 2022, поз. 348М

Підп. до друку 14.12.2022. Формат 60 × 84/16.
Електронне видання. Ум. друк. арк. 1,5

Видавець і виготовлювач:
Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002.
Електронна адреса: office@kname.edu.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 5328 від 11.04.2017.